

Edmunds Čižo, Zane Zeibote, Natalja Seļivanova-Fjodorova

NEVIENLĪDZĪGAS BAGĀTĪBU SADALES TRAJEKTORIJAS 21. GADSIMTA SĀKUMĀ

DOI: [https://doi.org/10.9770/szv.2022.1\(3\)](https://doi.org/10.9770/szv.2022.1(3))

Citešanai: Čižo E., Zeibote Z., Seļivanova-Fjodorova N. (2022) Nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas 21. gadsimta sākumā. *Sociālo Zinātņu Vēstnesis*, 34(1): 46–72. [https://doi.org/10.9770/szv.2022.1\(3\)](https://doi.org/10.9770/szv.2022.1(3))

For citation: Čižo E., Zeibote Z., Seļivanova-Fjodorova N. (2022) Trends of wealth inequality at the beginning of the 21st century. *Sociālo Zinātņu Vēstnesis / Social Sciences Bulletin*, 34(1): 46–72. [https://doi.org/10.9770/szv.2022.1\(3\)](https://doi.org/10.9770/szv.2022.1(3))

Šī pētījuma mērķis ir analizēt nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas 21. gadsimta sākumā Rietumu civilizācijā. T. Pketē pieņēma, ka tieši mūsdienās atkal sāk pieaugt bagātību koncentrācija (kā tas jau noticis 18.–19. gadsimtā). Par sava pētījuma priekšmetu autori izvēlējušies piecas Rietumu civilizācijas daļas – virzienā no rietumiem uz austrumiem: ASV, Rietumeiropu, Latviju, Ukrainu, Krieviju. Nevienlīdzīgas bagātību sadales mērišanai un salīdzināšanai autori izmantoja statistiskās deciles: augstākos 10% (ieskaitot augstāko 1%), vidējos 40% un zemākos 50% iedzīvotāju. Par diachroniskās analizes laika ierobežojumu izvēlēts 1995. gads un 2021. gads. Kā empirisko datu avots izmantota Pasaules nevienlīdzības datubāze. Pētījuma rezultāti liecina, ka nevienlīdzīga bagātību sadale mūsdienu Rietumu civilizācijas dažādās daļās izpaužas dažādā pakāpē un atšķirīgi virzītās trajektorijās: no straujas koncentrācijas līdz dekoncentrācijai. To nacionālo bagātību īpatsvars, kas koncentrējies pašu bagātāko 1% ASV iedzīvotāju rokās, pēdējo 26 gadu laikā pieaudzis no 28% līdz 35%, savukārt pašiem bagātākajiem 1% Krievijas iedzīvotājiem piederošās nacionālās bagātības pieauga no 21% līdz 48%. T. Pketē uzskata, ka šāda situācija, ipaši Krievijā, faktiski vērtējama kā sociālās revolūcijas priekšvēstnesis. Bagātību koncentrācijas ziņā Latvija un Ukraina zināmā mērā vērtējamas kā Rietumeiropas un ASV / Krievijas situācijas starpvariants, savukārt pēc nacionālo bagātību vidējā rādītāja uz vienu pieaugušo Latvija un Ukraina ir daudz tuvāk Krievijai, nekā ASV un Rietumeiropai. ASV un Krievija ir spilgts piemērs ievērojamam nevienlīdzīgas bagātību sadales pieaugumam un ļoti izteikta bagātību koncentrācijai, lai arī nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo ASV ir 4–5 reizes augstāks, nekā Krievijā. ASV un Rietumeiropai ir līdzīgs nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo, taču tās ļoti atšķiras bagātību koncentrācijas ziņā. Savukārt Krievija atšķiras no Rietumeiropas gan pēc nacionālo bagātību vidējā rādītāja uz vienu pieaugušo (Krievijā tas ir vairākas reizes zemāks), gan pēc bagātību koncentrācijas (Krievijā tas ir vairākas reizes augstāks). Turklat ASV, Rietumeiropa un Krievija savstarpēji atšķiras pēc G. Hofstedes kultūras dimensiju rādītājiem (un arī reliģijas ziņā). Autori apšauta vienotas Rietumu civilizācijas pastāvēšanu 21. gadsimta sākumā un uzskaata, ka tā ir sašķelta “sākotnējā kodolā” (Eiropas civilizācijā) un divos pastāvīgi un daudzveidīgi konfliktējošos “perifērajos spārnos” (Amerikas civilizācijā un krievu civilizācijā). Šī pētījuma novitāti veido ekonomiskās analizes pielietošana mūsdienu Rietumu civilizācijas struktūras dziļākai un sistēmiskai izpratnei – pamatojoties ne vien uz sistēmveidojošām reliģiskajām, kultūras, vērtību atšķirībām, bet arī uz ekonomiskajām īpatnībām.

Atslēgvārdi: nevienlīdzīga bagātību sadale, bagātību koncentrācija, statistiskās deciles, diachroniskā analīze, Rietumu civilizācija.

Trends of wealth inequality at the beginning of the 21st century

This study is aimed to analyze trends in wealth inequality in the modern Western civilization in the beginning of the 21st century. Piketty puts forward the assumption that wealth concentration began to increase again (as it was already in the 18th–19th centuries). As the research object, the authors chose five parts of Western civilization – from West to East: USA, Western Europe, Latvia, Ukraine, Russia. As a tool for measuring and comparing wealth inequality, the authors used statistical deciles: the top 10% (including the top 1%), the middle 40% and the bottom 50% of the population. 1995 and 2021 were time points for diachronic analysis. The source of empirical information was the data of the World Inequality Database. The study results showed that in different parts of the modern Western civilization, wealth inequality has different level and trends of changes: from rapid concentrating to deconcentrating. Wealth concentration in the hands of top 1% of Americans has increased over the past 26 years from 28% to 35%, of Russians – from 21% to 48%. According to Piketty, this situation, especially in Russia, is actually a harbinger of a social revolution. Latvia and Ukraine, in terms of wealth concentration, represent an intermediate option between Western Europe and the USA / Russia. In terms of average per adult national wealth, they are much closer to Russia than to the USA and Western Europe. The USA and Russia are vivid examples of significantly increasing wealth inequality and very strong wealth concentration, although average per adult national wealth in the USA is 4–5 times higher than in Russia. The USA and Western Europe are similar only in terms of average per adult national wealth, but they differ quite strongly in terms of wealth concentration. In turn, Russia differs from Western Europe both in terms of average per adult national wealth (in Russia it is several times lower) and in wealth concentration (in Russia it is many times higher). At the same time, the USA, and Western Europe, and Russia are different in cultural dimensions by Hofstede (and in religion too). The authors question the existence of a single Western civilization in the 21st century and see it as split into an “original core” (European civilization) and two “peripheral wings” constantly conflicting in various forms (American civilization and Russian civilization). The novelty of this study is the use by the authors of economic analysis for a deeper and systemic understanding of the structure of the modern Western civilization – based not only on system-forming religious, cultural, value differences, but also on economic ones.

Keywords: wealth inequality, wealth concentration, revolutionary situation, statistical deciles, diachronic analysis, Western civilization.

Траектории имущественного неравенства в начале XXI века

Целью данного исследования является анализ траекторий имущественного неравенства в современной западной цивилизации в начале XXI века. Т. Пикетти выдвинул предположение о том, что концентрация богатства вновь стала возрастать (как это было уже в XVIII–XIX веках). В качестве объекта исследования авторы выбрали пять территорий западной цивилизации – с запада на восток: США, Западную Европу, Латвию, Украину, Россию. Инструментами измерения и сравнения имущественного неравенства являются статистические децили: верхние 10% (включая верхний 1%), срединные 40% и нижние 50% населения. 1995 и 2021 годы выбраны в качестве крайних временных точек для диахронного анализа. Источником эмпирической информации послужила Всемирная база данных по неравенству. Результаты исследования показали, что в разных частях современной западной цивилизации имущественное неравенство имеет разный уровень, а траектории имущественного неравенства разнонаправленны: от стремительной концентрации богатства до его деконцентрации. Концентрация богатства в руках 1% самых обеспеченных американцев выросла за последние 26 лет с 28% до 35%, россиян – с 21% до 48%. По мнению Т. Пикетти, такая ситуация, особенно в России, фактически является предвест-

ником социальной революции. Латвия и Украина с точки зрения концентрации богатства представляют собой некий промежуточный вариант между Западной Европой и США / Россией. По среднему уровню национального богатства на одного взрослого Латвия и Украина гораздо ближе к России, чем к США и Западной Европе. США и Россия являются яркими примерами значительного роста имущественного неравенства и очень сильной концентрации богатства, хотя средний уровень национального богатства на одного взрослого в США в 4–5 раз выше, чем в России. США и Западная Европа сходны только по среднему уровню национального богатства на одного взрослого, но достаточно сильно различаются по концентрации богатства. В свою очередь, Россия отличается от Западной Европы как по среднему уровню национального богатства на одного взрослого (в России он в разы ниже), так и по концентрации богатства (в России она в разы выше). При этом и США, и Западная Европа, и Россия различаются между собой по культурным измерениям Г. Хофтеде (и по религии тоже). Авторы ставят под сомнение существование в XXI веке единой западной цивилизации и видят её расколотой на «исходное ядро» (европейскую цивилизацию) и два постоянно конфликтующих в разных формах «периферийных крыла» (американскую и русскую цивилизации). Новизну данного исследования составляет использование авторами экономического анализа для более глубокого и комплексного понимания структуры современной западной цивилизации – на основании не только системообразующих религиозных, культурных, ценностных различий, но и экономических тоже.

Ключевые слова: имущественное неравенство, концентрация богатства, статистические децили, диахронный анализ, западная цивилизация.

Ievads

Mūsdieni Rietumu civilizācijā pastāvošās ekonomiskās nevienlīdzības sistēmiskas un ilgtermiņa izpētes aktuālitāti nosaka T. Piketī (*T. Piketty*) formulētā nepieciešamība nevienlīdzības pētījumos nošķirt divus pilnīgi atšķirīgus tās veidus: ienākumu nevienlīdzību (angļu val.: *income inequality*) un nevienlīdzīgu bagātību sadali (angļu val.: *wealth inequality*). Otrs no minētajiem ekonomiskās nevienlīdzības veidiem – nevienlīdzīga bagātību sadale – visos laikos un visās kopienās ir bijis lielāks. Tomēr T. Piketī pieņēma, ka tieši mūsdienās atkal sāk pieaugt bagātību koncentrācija (kā tas jau noticis 18.–19. gadsimtā) (*Piketty 2014*). Pētījumā par to, kā astoņās augsti attīstītās ekonomiskās ilgtermiņā (1700.g.–2010.g.) mainījies kopējais bagātību un ienākumu samērs (angļu val.: *wealth-to-income ratio*), T. Piketī un G. Zuckmens (*G. Zucman*) secina, ka “kapitāls ir atgriezies” (angļu val.: *capital is back*) (*Piketty, Zucman 2014*).

Šī pētījuma mērķis ir analizēt nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas 21. gadsimta sākumā Rietumu (Ankerl 2000) civilizācijā. Par izpētes priekšmetu autori izvēlējušies piecas Rietumu civilizācijas daļas – virzienā no rietumiem uz austrumiem: ASV, Rietumeiropu, Latviju, Ukrainu, Krieviju. Šī pētījuma vajadzībām Krievija tiek pieskaitīta Rietumu civilizācijai, taču tikai makrocivilizācijas līmenī. Autori izvirza šādu hipotēzi: mūsdienu Rietumu civilizācijā notiekošās izmaiņas nevienlīdzīgas bagātību sadales ziņā nav viendabīgas un nav vienādi vērstas, un ne visās Rietumu civilizācijas daļas vērojama “kapitāla atgriešanās”. Tāds mūsdienu Rietumu civilizācijā vērojamo nevienlīdzīgas bagātību sadales izmaiņu neviendabīgums liecina par būtiskām ekonomiskajām atšķirībām (papildus politiskajām, kultūras un citām atšķirībām) (Hun-

tington 1993, 1996; Haynes 2021; Reeskens 2022)) pašā Rietumu civilizācijā, kas iedalāma Rietumos (ASV un liela daļa Eiropas Savienības) un Austrumos (slāvu / pariežu civilizācija (Huntington 1993, 1996) jeb Eiropas austrumu daļā (Bova 2003).

Nevienlīdzīgas bagātību sadales mērišanai un salīdzināšanai autori izvēlējušies statistiskās deciles: augstākos 10% (ieskaitot augstāko 1%), vidējos 40% un zemākos 50% analizēto valstu iedzīvotāju. Par diachroniskās analizes laika ierobežojumu izvēlēts 1995. gads un 2021. gads. Kā empirisko datu avots izmantota Pasaules nevienlīdzības datubāze (angļu val.: *World Inequality Database*) (Paris School of Economics 2022). Šajā pētījumā autori analizē nevienlīdzīgas bagātību sadales dinamiku pēdējo 26 gadu laikā. Koncentrācijas un izkliedēšanas spēku ietekmē (Fujita, Thisse 2002; Kim 2008; Galle et al. 2017) šajā procesā dažādās mūsdienu Rietumu civilizācijas daļās notiek bagātību koncentrācija (vai dekoncentrācija) atkarībā no tā, kurš spēks – koncentrācijas vai izkliedēšanas – dominē (Selivanova-Fjodorova 2020). Saskaņā ar T. Piketī pieņēmumu, “kapitāla koncentrācija 21 gadsimta sākumā atkal sākusi pieaugt” (Piketty 2014: 335). Tieši šī pieņēmuma empiriska pārbaude Rietumu makrocivilizācijas piecu daļu piemērā veido šī pētījuma galveno zinātniski praktisko uzdevumu.

Literatūras analīze

Mūsdieni pasaulē ekonomiskā nevienlīdzība tās daudzveidīgajās izpausmēs – gan ienākumu nevienlīdzības, gan nevienlīdzīgas bagātību sadales aspektā – ir viena no galvenajām pētnieciskajām tēmām kā akadēmiskajā (Kim 2008; Piketty 2014; Piketty, Zucman 2014; Bourguignon 2015; Hung 2021; Flaherty, Rogowski 2021 un daudzi citi), tā arī daudz plašākajā mēdiņu telpā. Kā piemēru var minēt 2011. gada uzsākto Politisko pētījumu institūtu (angļu val.: *Institute for Policy Studies*) (Vašingtona, ASV) projektu *Inequality.org*, kurā tiek apkopotas ar nevienlīdzības jautājumiem saistītās ziņu un mediju rakstu publikācijas gandrīz divdesmit gadu garumā. Projekta mērķis ir sniegt informāciju un atziņas daudzveidīgajai lasītāju kopienai, ko veido gan mācībspēki un žurnālisti, gan aktīvisti un politikas veidotāji (Institute for Policy Studies 2022).

Galvenais globālu un reģionālu ekonomiskās nevienlīdzības pētījumu informācijas avots ir Pasaules nevienlīdzības datubāze (angļu val.: *World Inequality Database*, WID), saukta arī *WID.world* – tā ir brīvās piekļuves datubāze (angļu val.: *open source database*), kas veido daļu no starptautiska sadarbības projekta, kurā piedalās vairāk nekā simts pētnieku piecos kontinentos (Paris School of Economics 2022). Izmantojot WID datus, Parīzes Ekonomikas skolas (angļu val.: *Paris School of Economics*) Pasaules nevienlīdzības laboratorija (angļu val.: *World Inequality Lab*) sagatavo Pasaules nevienlīdzības pārskatu (angļu val.: *World Inequality Report*), kurā tiek izteiktas globālās ienākumu nevienlīdzības un nevienlīdzīgas bagātību sadales prognozes (World Inequality Lab 2021).

Tādējādi, mūsdieni pasaulē pastāvošās ekonomiskās nevienlīdzības izpēte ir diezgan institucionālizēta. Protī, ar to nodarbojas pētnieciskās organizācijas, kas specializējas tiesi šajā tēmā (piemēram, Politisko pētījumu institūts (Vašingtona, ASV), as Pasaules nevienlīdzības laboratorija (Parīze, Francija) un daudzas citas), notiek starptautiskas

konferences (Pirmā *WID.world* konference notika Parīzes Ekonomikas skolā 2017. gadā), tiek publicētas ekonomiskās nevienlidzības datubāzes (papildus Pasaules nevienlidzības datubāzei (*WID*) pastāv tematiski šaurākā Pasaules ienākumu nevienlidzības datubāze (angļu val.: *World Income Inequality Database, WIID*), kurā pieejama informācija par ienākumu nevienlidzību attīstītajās, attīstības un pārejas valstīs (United Nations University World Institute for Development (UNU-WIDER) 2022)), kā arī starptautiski citējami zinātniskie žurnāli un grāmatu sērijas (piemēram, *Journal of Economic Inequality, Research on Economic Inequality* un citi).

Gan ienākumu nevienlidzība, gan nevienlidzīga bagātību sadale pasaulei pieauga jau vairākus gadus desmitus (Flaherty, Rogowski 2021). Dažas valstis ir samazinājušas ārkārtīgā nabadzībā dzīvojošu cilvēku skaitu, taču ekonomiskā nevienlidzība turpina pieaugt, jo ļoti bagātie uzkrāj nepieredzētu resursu apjomu (Bakvis 2018; World Inequality Lab 2021). Lai gan pastāv vienota izpratne par globālajām ekonomiskās nevienlidzības pieauguma tendencēm, tomēr starptautiskajā zinātniskajā kopienā tiek izteikti konceptuāli atšķirīgi pieņēmumi – galvenokārt par to, kurai ekonomiskās uzvedības tendencei mūsdienu Rietumu civilizācijā ir lielāka nozīme un lielākas perspektīvas: tieksmei pēc mantotajam kapitālam vai dziņai pēc lieliem darba ienākumiem.

T. Piketī uzskata, ka “ikvienai 20. gadsimtā dzīvojošai paaudzei bija savas īpašas attiecības ar uzkrājumiem un kapitālu. Tā dēvētās bērnu buma paaudzes pārstāvjiem (dzimuši pēc Otrā pasaules kara – autoru piezīme) visu nācās sasniegta pašiem – tāpat kā 20. gadsimta sākumā un starpkaru periodā dzimušajiem un divus karus piedzīvojušajiem; gadsimta pēdējā trešdaļā dzimušie saskaras ar mantotā kapitāla pieaugošo nozīmi un šādā ziņā līdzinās 19. un 21. gadsimta paaudzēm” (Piketty 2014: 405). Mūsdienu zinātniskajā literatūrā bieži sastopama šīm apgalvojumam pretēja tēze par to, ka jaunās informatīvi radošās ekonomikas veidošanās sekmē to, ka talantīgākie var vairākkārtēji paaugstināt savu darba ražīgumu un tādējādi nodrošināt savu sociālo augšupeju neatkarīgi no tā, vai viņu vecāki pieder elitei un vai no tiem iespējams mantot īpašumu un finanšu kapitālu (Howkins 2001; Florida 2002a, 2002b, 2006; Kerimoglu, Karahasan 2012; Business School for the World (INSEAD) et al. 2019). 21. gadsimta sākumā radošums un talants atšķirībā no materiālajiem aktīviem tika uzskatīts par produktīvāko kapitāla formu (talanta kapitāls – Tao et al. 2017) un par pārejas mehānismu no “vecās” ekonomikas “jaunajā” (Dubina et al. 2019). Lai gan tā dēvētās talanta ekonomikas (angļu val.: *talent economy*) kritiķi runā par to, ka pēdējās divās desmitgadēs kļuvis arvien skaidrāks, ka liela daļa talantu nodarbojas nevis ar jaunas vērtības radīšanu, bet ar to pārdošanu (Martin 2014), tomēr arī viņi atzīst, ka visstraujāk augošā grupa *Forbes 400* sarakstā ir tieši riska ieguldījumu fondu pārvaldītāji (Martin 2014), nevis šo fondu dalībnieki-investori. T. Piketī uzskata, ka talanta ideju “bieži izmanto, lai attaisnotu ārkārtējo nevienlidzību un aizstāvētu veiksmīgos, taču tā neņem vērā zaudētājus un necenšas noskaidrot, vai šis ļoti ērtais princips tiešām izskaidro novērotās pārmaiņas” (Piketty 2014: 99).

Vērtējot mūsdienu Rietumu civilizācijā pastāvošās nevienlidzīgas bagātību sadales tendences vēsturiskā skatījumā, pēc T. Piketī domām, jāsecina, ka bagātību koncentrācija visās Eiropas valstīs 20. gadsimta sākumā bija nedaudz izteiktāka, nekā šodien (Piketty 2014). 20. gadsimtā noteicosais fenomens Rietumu civilizācijā pastāvošās

ekonomiskās nevienlīdzības jomā bija divu pasaules karu rezultātā (no 1914. gada līdz 1945. gadam) notikusī nevienlīdzības kompresija (vispirms jau t.s. “rantjē krahs” – Piketty 2014) un tam sekojusi relativā stabilitāte, kas determinēja rantjē pozīciju atjaunošanos sociālajā stratifikācijā un mantotā kapitāla nozīmes pieaugumu 21. gadsimtā: “kapitāls ir atgriezies” (Piketty, Zucman 2014).

T. Piketī uzskata, ka mūsdienās eksistē “divas pasaules”: hiperīpašuma sabiedrība (jeb “rantjē sabiedrība”) ar izteiku bagātību koncentrāciju un hipermeritorātiskā sabiedrība (jeb “augstākā līmeņa vadītāju sabiedrība”) ar izteiku ienākumu koncentrāciju. Turklat realitātē abi šie procesi var noritēt paralēli vienā un tajā pašā sabiedrībā, nosakot tās sociālo ainavu (Piketty 2014). Tādējādi 21. gadsimtā šie procesi – bagātību koncentrācija un ienākumu koncentrācija – var viens otru papildināt, nevis nomainīt, kas var izraisīt tādas jaunas pasaules veidošanos, kur nevienlīdzība būs vēl lielāka, nekā iepriekšējās divās (Piketty 2014). T. Piketī pieļauj, ka nevienlīdzības “dabiskā” struktūra drīzāk varētu veicināt rantjē dominanci pār augstākā līmeņa vadītājiem. “Kad ekonomiskās izaugsmes temps ir neliels un to ievērojami pārsniedz kapitāla rentabilitāte, bagātību koncentrācija – vismaz ticamākajos dinamiskajos modeļos – praktiski neizbēgami tiecas sasniegt tādu limeni, kur lieli ienākumi no mantotā kapitāla būtiski dominē pār lieliem darba ienākumiem” (Piketty 2014: 409).

Sākot ar 20. gadsimta 70. gadiem, ekonomiskā nevienlīdzība bagātajās valstīs strauji pieauga – īpaši ASV, kur 2000.g.–2010.g. ienākumu koncentrācija atkal sasniedza 1910.g.–1920.g. rekordaugstos rādītājus un pat tos nedaudz pārsniedza (Piketty 2014). Saskaņā ar Politisko pētījumu institūta ziņojumu *“Billionaire Bonanza 2017”*, trīs bagātākajiem cilvēkiem ASV: B. Geitsam (B. Gates), Dž. Bezosam (J. Bezos) un V. Bafetam (W. Buffett), tagad pieder vairāk bagātību, nekā visiem amerikāņu sabiedrības zemākajiem 50% (160 miljoniem cilvēku jeb 63 miljoniem mājsaimniecību) kopā (Institute for Policy Studies 2017). Interesanti, ka Krievijā, kuru diez vai var nosaukt par bagātu valsti (vismaz 2021. gadā Krievijas nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo bija gandrīz 4 reizes mazāks, nekā ASV (Paris School of Economics 2022)), bagātību koncentrācija tiek aprakstīta līdzīgi kā ASV: “Krievija ir viena no pasaules līderēm gan pašreizējo ienākumu, gan sabiedrības augšējo slāņu rokās koncentrēto bagātību uzkrāšanās ziņā, īpaši runājot par 1% vai pat mazākām elites apakšgrupām” (Novokmet et al. 2017; Alvaredo et al. 2018; Mareeva, Slobodenyuk 2018; Mareeva 2021).

Šī ekstrēmā nevienlīdzība – bagātību un ienākumu koncentrācija ļoti plānā elites slāni – liek apšaubīt mūsu izpratni par liberālās starptautiskās kārtības noteiktās sadales iznākumu. Globalizācija rada zaudējumus un niecīgus ieguvumus daudz lielākam cilvēku skaitam, nekā pieņemts uzskatīt saskaņā ar tradicionālajiem ekonomiskajiem modeļiem (Flaherty, Rogowski 2021). Kopš 20. gadsimta 80. gadiem globalizācija ir samazinājusi nevienlīdzību starp valstīm un vairumā valstu palielinājusi nevienlīdzību valsts iekšienē. Šī globālās ienākumu sadales principu maiņa ir sekmējusi jaunus ģeopolitiskus konfliktus (Hung, Ho-Fung 2021). Aizvadītā gadsimta laikā notikušie centieni mazināt nevienlīdzību ir bijuši zināmā mērā haotiski, izrādījušies karu un to radīto ekonomisko un politisko satricinājumu sekas, nevis pakāpeniskas, saskaņotas un vienmērīgas evolūcijas instruments (Piketty 2014). Nav nekā pārsteidzoša tajā, ka laikā

no 1914. gada līdz 1945. gadam kapitāla, īpaši privātā kapitāla, pieredzētie satricinājumi izraisīja augstākās deciles (un vēl lielākā mērā augstākās procentiles) bagātību daļas samazināšanos un tās rezultātā – arī pie ievērojamas ienākumu nevienlīdzības kompresijas. Šajā sakarā var pat pieņemt, ka, sasniedzot noteiktu bagātību koncentrācijas kritisko līmeni, neizbēgami notiek liela mēroga ģeopolitiskie konflikti, kuru mērķis ir “pasaules kārtības pārveide” (atsaucoties uz S. Hantingtona (*S. Huntington*) slaveno fundamentālo darbu “Civilizāciju sadursme: pasaules kārtības pārveide” (angļu val.: *The Clash of Civilizations and the Remaking of World*) (Huntington 1996)). Un, lai gan autori atzīst šāda pieņēmuma nevienozīmīgumu, tomēr karu ietekme uz nevienlīdzīgu bagātību sadali ir pietiekami acīmredzama: “1914.g.–1945.g. rantjē krahs ir nepārprotama vēsturiskā procesa daļa” (Piketty 2014: 276).

Autori pieņem, ka Rietumu civilizācija, kuras kodols ir Ziemeļamerika un Eiropa, patlaban ir iesaistījusies tieši šādā kārtējā liela mēroga ģeopolitiskajā konfliktā, kas turpina to šķelt Rietumos un Austrumos. Nēmot vērā iepriekš tekstā izanalizētās zinātniskas publikācijas par ārkārtīgi augsto bagātību koncentrāciju ASV un Krievijā, var pieņemt, ka šīs divas mūsdieni Rietumu civilizācijas daļas ir līdzīgi ekonomiskās stratifikācijas ziņā, tomēr konceptuāli atšķiras ideoloģiskā un vērtību aspektā (Reeskens 2022). Pēc V. Inozemceva (*В. Иноземцев*) domām, ko viņš izteicis savā fundamentālajā darbā “Расколотая цивилизация: Наличествующие предпосылки и возможные последствия постэкономической революции” (Inozemtsev 1999) (angļu val.: *One World Divided. Existing Causes and Possible Results of the Coming Post-Economic Revolution* (Inozemtsev 2001) – oriģinālajā izdevumā krievu valodā nosaukumā izmantots vārds “civilizācija”, nevis “pasaule”), tieši tagad vairāk nekā jelkad iepriekš kļūst nepārprotami skaidrs, ka cilvēku iekšējie dzinuļi un individuālie neekonomiskie mērķi atšķiras daudz lielākā mērā, nekā tie ekonomiskie stimuli un centieni, kas viņus iepriekš apvienoja (Inozemtsev 1999).

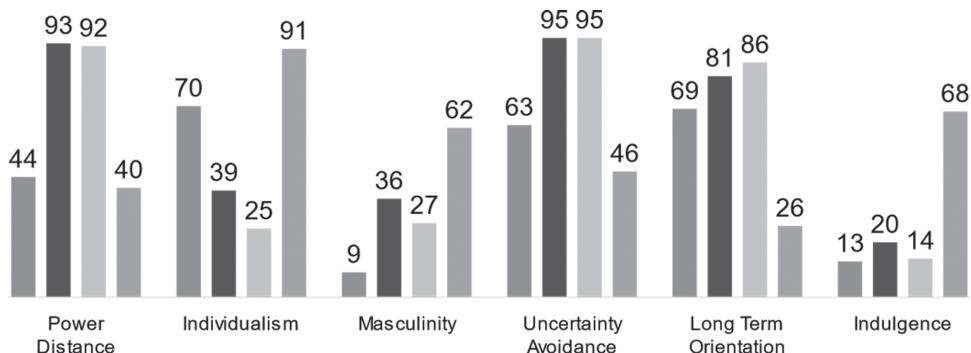
Runājot par Krieviju, par spīti zinātniskajā literatūrā vispārpieņemtajam Krievijas un Rietumu (Eiropas) pretstatījumam (Danilevskij 1869 [2004]; Dugin 1997; Tsygankov 2006; Reeskens 2022) Krievija tomēr pieder Rietumu civilizācijai kaut vai tikai tāpēc, ka – izmantojot pierādījumu “no pretējā” – nav citas mūsdienu civilizācijas (Ķīnas, arābu, musulmaņu, Indijas – Ankerl 2000), kam Krieviju varētu pieskaitīt.

Ja Krieviju neiekļauj Rietumu civilizācijā, tad atliek līdzīgi S. Hantingtonam un citiem pētniekiem vai nu pieskaitīt to slāvu / pareizticīgo civilizācijai (Huntington 1993, 1996), kas veido Eiropas austrumu flangu (Bova 2003), vai arī runāt par atsevišķu krievu civilizāciju (Huntington 1993, 1996; Dugin 1997; Reeskens 2022). “Krievijas tauta kā no daudzām citām tautām atšķirīgs vienums ir veidojies kā unikālas civilizācijas iemiesojums, kam ir visas oriģināla un cilvēces vēsturē pašvērtīga fenomena atšķirības iezīmes. Krievijas tauta ne vien veidoja valstiskā veidojuma etnisko pamatu, bet izteica no citām tautām atšķirīgu īpatnas civilizācijas ideju” (Dugin 1997: 191). Autori uzskata, ka nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektoriju empīriska izpēte Rietumu makrocivilizāciju pārstāvošu piecu teritoriju piemērā sekmēs ne vien mūsdienu ekonomiskās nevienlīdzības attīstības tendenču izpratni, bet arī Rietumu civilizācijas iekšienē notiekošo procesu izpratni.

Konceptuālais ietvars un pētījuma metodoloģija

Savā pētījumā autori konceptuāli balstās "divu pasaļu" paradigmā – gan ekonomikā, gan kultūrā. Pēc S. Hantingtona domām, pat miera laikos saglabājas centieri domāt "divu pasaļu" paradigmā (Huntington 1993, 1996). Kā liecina zinātniskās literatūras analize, "divu pasaļu" (rantē pasaule un augstākā līmeņa vadītāju pasaule) principu savā ekonomiskās nevienlīdzības analīzē izmanto T. Piketi; "divu pasaļu" (Rietumi un Austrumi) jēdziens pastāvīgi atrodams arī darbos par Rietumu civilizāciju (Huntington 1993, 1996; Inozemtsev 1999; Ankerl 2000; Pew Research Center 2018). Domājot "divu pasaļu" paradigmā, vienīgā pieņemamā pētījuma metode ir statistisko vai socioloģisko datu salīdzinoša analīze. Kā jau raksta ievadā norādīts, autori analizē piecas Rietumu civilizācijas daļas virzienā no rietumiem uz austrumiem: ASV, Rietumeiropu, Latviju, Ukrainu, Krieviju.

1. attēls
Latvijas, Krievijas, Ukrainas un ASV kultūras dimensijs rāditāji,^{*}
balles no 0 līdz 100

Kultūras dimensijas	Latvija (1. sleja)	Krievija (2. sleja)	Ukraina (3. sleja)	ASV (4. sleja)
Varas distance (angļu val.: power distance)	44	93	92	40
Individuālisms (angļu val.: individualism)	70	39	23	91
Maskulinītāte (angļu val.: masculinity)	9	36	25	62
Izvairīšanas no nenoteiktības (angļu val.: uncertainty avoidance)	63	95	95	46
Ilgtermiņa orientācija (angļu val.: long term orientation)	69	81	86	26
Ļaušanās (angļu val.: indulgence)	13	20	14	68

* G. Hofstedes kultūras dimensijs datubāze ietver atsevišķi nosauktas valstis, nevis Rietumeiropu kā vienotu veselumu.

Nevienlidzīgas bagātību sadales mērišanai un salīdzināšanai autori izvēlējušies statistiskās deciles: augstākos 10% (ieskaitot augstāko 1%), vidējos 40% un zemākos 50% analizēto teritoriju iedzīvotāju. Būtībā vienīgais empiriska pētījuma uzdevums šajā rakstā ir salīdzināt nevienlidzīgas bagātību sadales struktūru un dinamiku sabiedrībās, kas ģeogrāfiskā un kultūras vērtību ziņā atrodas tālu cita no citas (Hofstede 2001, 2022; Reeskens 2022), taču pieder vienai Rietumu makrocivilizācijai.

Katrā, pat egalitārākajā sabiedrībā augstākā decile veido atsevišķu pasauli (Piketty 2014). To veido gan cilvēki, kuru ienākumi tikai 2–3 reizes pārsniedz vidējo līmeni, gan arī tie, kuru resursi vidējo līmeni pārsniedz vairākus desmitus reižu. “Tāpēc augstāko decili ir ieteicams iedalīt divās apakšgrupās: vienu no tām veido augstāka procentile (kuru skaidrības labad var saukt par dominējošo slāni, nekādi neuzskatot, ka šis apzīmējums būtu labāks par citiem), savukārt otru – nākamās deviņas procentiles (turīgais slānis)” (Piketty 2014: 251). Pēc autoru domām, jebkuras valsts sabiedrības augstākai procentilei piederošās bagātību (vai ienākumu) daļas lielums ļauj adekvāti novērtēt attiecīgajā valstī pastāvošo nevienlidzību un salīdzināt valstis, jo tieši šis rādītājs ne vien norāda uz ļoti lielas bagātības (vai lielu ienākumu) esamību, bet arī raksturo tās sabiedrības daļas lielumu, kas ar šiem ārkārtīgi augstajiem rādītājiem ir saistīta.

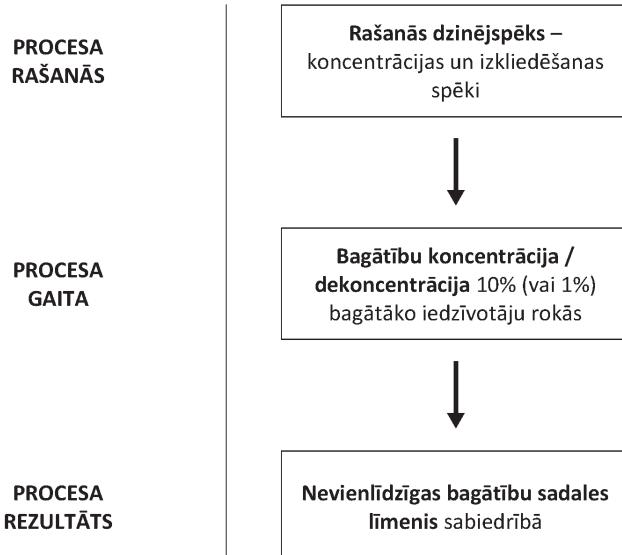
Šajā pētījumā sabiedrības dalīšanai statistiskās grupās autori izmanto T. Piketī metodoloģiju (augstākie 10%, vidējie 40% un zemākie 50%), jo starp “tautas” pasauli un “elites” pasauli nekad nepastāv krass nošķirums (Piketty 2014). Tomēr tas nenozīmē, ka, piemēram, nabadzīgākie 50% ASV iedzīvotāju ir tikpat nabadzīgi kā nabadzīgākie 50% iedzīvotāju Krievijā vai bagātākie 10% ASV iedzīvotāju ir tikpat bagāti kā bagātākie 10% iedzīvotāju Krievijā. Atslēgvārds (kas padara iedzīvotāju grupu salīdzināšanu dažādās valstīs par iespējamu un korektu) te ir “paši”, proti, paši nabadzīgākie 50% iedzīvotāju un paši bagātākie 10% (vai 1%) iedzīvotāju. Turklat pētījuma gaitā tiks ņemts vērā arī attiecīgās valsts nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo. Šādu katras valsts iedzīvotāju struktūras statistisko dalījumu pašu bagātāko, pašu mediālāko un pašu nabadzīgāko procentuālajās grupās autori uzskata par vienīgo korekto veidu nevienlidzīgas bagātību sadales struktūras salīdzināšanai laikā un telpā.

Par šajā pētījumā analizēto laika periodu autori izvēlējušies gandrīz 30 gadus ilgu posmu, proti, “vienas paaudzes laiku, ko mēs uzskatām par daudz nozīmīgāku laikposmu konkrētā sabiedrībā notiekošu pārmaiņu izvērtēsanai” (Piketty 2014: 90). Rietumu civilizācijas daļas, kā arī pasaule kopumā (salīdzinājumam) pastāvošās nevienlidzīgas bagātību sadales diahroniskajai analizei autori kā laika robežas izvēlējušies 1995. gadu un 2021. gadu.

Nevienlidzīgu bagātību sadali veidojošo koncentrācijas un izkliešanas spēku ietekmē (Fujita, Thisse 2002; Kim 2008; Galle et al. 2017) Rietumu civilizācijas dažādās daļās norisinājās bagātību koncentrācija (vai dekoncentrācija) atkarībā no tā, kurš spēks – koncentrācijas vai izkliešanas – dominē (Selivanova-Fjodorova 2020).

2. attēls

Nevienlīdzīgas bagātību sadales procesa attīstības posmi

Avots: autoru izveidots, pamatojoties uz Selivanova-Fjodorova 2020.

Ļoti svarīgs metodoloģisks aspekts šajā shēmā (skat. 2. attēlu) ir bagātību koncentrācija / dekoncentrācija, kā nevienlīdzīgas bagātību sadales procesa attīstības posms: šī posma rezultātā attiecīgajā sabiedrībā tiek sasniegts noteikts nevienlīdzīgas bagātību sadales līmenis, kura mērišana un salīdzināšana konkrētajos laika punktos ļauj konstatēt katrā teritorijā vērojamās nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas.

Pēdējais šī pētījuma metodoloģijas sadalā aplūkojamais metodiskais jautājums ir to rādītāju izvēle, kas tiks izmantoti bagātību koncentrācijas / dekoncentrācijas un teritorijā pastāvošās nevienlīdzīgas bagātību sadales mērišanai. Vispirms būtu jānorāda, ka bagātību koncentrācija vai dekoncentrācija ir dinamisks rādītājs, turpretī valstī sasniegtais nevienlīdzīgas bagātību sadales līmenis ir statisks rādītājs. Tāpēc formula, kuru izmanto, lai noteiktu, kurš no šiem procesiem – bagātību koncentrācija vai dekoncentrācija – un ar cik lielām pārmaiņām attiecīgajā teritorijā norisinās, izskatās šādi:

$$CH_{nbsl} = \frac{10\%(1\%) \text{ piederošās bagātības 1. gadā}}{50\% \text{ piederošās bagātības 1. gadā}} - \frac{10\%(1\%) \text{ piederošās bagātības 0. gadā}}{50\% \text{ piederošās bagātības 0. gadā}}, \quad (1)$$

kur

CH_{nbsl} – starp bagātākajiem 10%(1%) iedzīvotāju un nabadzīgākajiem 50% iedzīvotāju pastāvošās nevienlīdzīgas bagātību sadales līmeņa (nbsl) pārmaiņas (“+” nozīmē koncentrāciju, “–” nozīmē dekoncentrāciju), punktos;

$\frac{10\%(1\%) \text{ piederošās bagātības i. gadā}}{50\% \text{ piederošās bagātības i. gadā}}$ – starp bagātākajiem 10%(1%) iedzīvotāju un nabadzīgākajiem 50% iedzīvotāju pastāvošās nevienlīdzīgas bagātību sadales līmenis, kas attiecīgajā valstī sasniegts i. gadā, punktos.

Avots: autoru izstrādāta formula.

T. Piketi piedāvā šādu attiecīgā valstī pastāvošās nevienlīdzīgas bagātību sadales līmeņu empiriskās interpretācijas skalu, norādot, ka niecīgi nevienlīdzīga bagātību sadale raksturīga ideālajai sabiedrībai, kura nevienlīdzīgas bagātību sadales ziņā izpētītās cilvēces vēstures gaitā netika novērota, savukārt ļoti stipri nevienlīdzīga bagātību sadale ir sociālās revolūcijas priekšvēstnesis (skat. 1. tabulu).

1. tabula
Nevienlīdzīgas bagātību sadales līmeņu empiriska interpretācija

Dažādu iedzīvotāju grupu daļa kopējā bagātību apjomā	Niecīgi nevienlīdzīga sadale	Vidēji nevienlīdzīga sadale	Vidēji stipri nevienlīdzīga sadale	Stipri nevienlīdzīga sadale	Ļoti stipri nevienlīdzīga sadale
Bagātākie 10% iedzīvotāju (augstākais slānis)	30%	50%	60%	70%	90%
tostarp bagātākie 1% iedzīvotāju (dominējošais slānis)	10%	20%	25%	35%	50%
tostarp nākamie 9% iedzīvotāju (turīgais slānis)	20%	30%	35%	35%	40%
Vidējie 40% iedzīvotāju (vidējais slānis)	45%	40%	35%	25%	5%
Nabadzīgākie 50% iedzīvotāju (zemākais slānis)	25%	10%	5%	5%	5%
Kopā	100%	100%	100%	100%	100%

Avots: Piketty 2014: 248.

Pamatojoties uz T. Piketī izstrādāto un 1. tabulā apkopoto nevienlīdzīgas bagātību sadales līmeņu empiriska interpretāciju, šajā pētījumā tiks kvalitatīvi vērtēta nevienlīdzīga bagātību sadale piecās analizētajās mūsdienu Rietumu civilizācijas daļās.

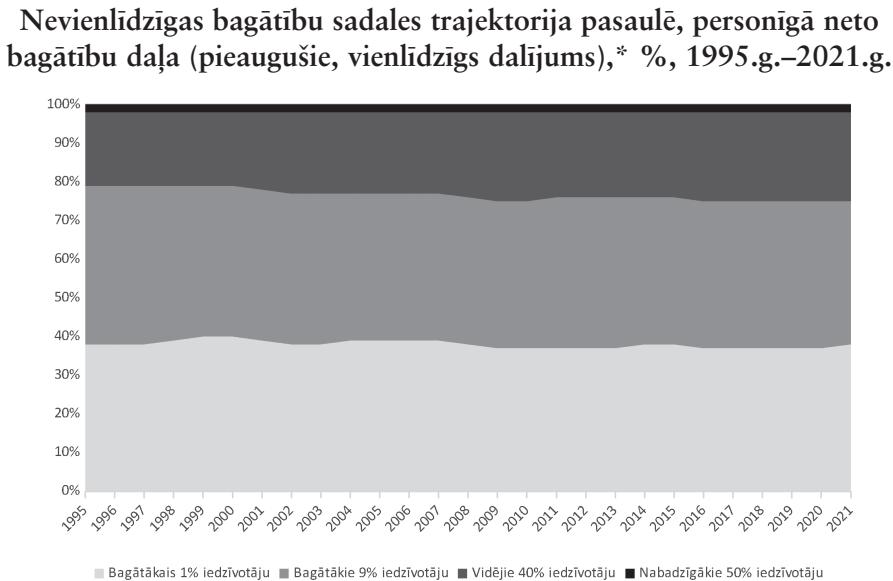
Saskaņā ar T. Piketī pieņēmumu, “spriežot pēc visa, kapitāla ipašumtiesību koncentrācija 21. gadsimta sākumā atkal sākusi pieaugt” (Piketty 2014: 335). Lai ar Rietumu makrocivilizāciju pārstāvošo piecu teritoriju piemēru varētu empiriski apstiprināt vai noraidīt šo pieņēmumu, autori analizēs laikā no 1995. gada līdz 2021. gadam notikušās pārmaiņas šādos rādītājos:

- 1) starp bagātākajiem 10%(1%) iedzīvotāju un nabadzīgākajiem 50% iedzīvotāju pastāvošās nevienlīdzīgas bagātību sadales līmeņa pārmaiņas (izmantojot 1. formulu un Pasaules nevienlīdzības datubāzes (Paris School of Economics 2022) datus);
- 2) nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo (izmantojot Pasaules nevienlīdzības datubāzes (Paris School of Economics 2022) datus).

Pētījuma rezultāti un to interpretācija

Pētījuma empirisko rezultātu analīzi autori sāks ar tās nevienlīdzīgas bagātību sadales globālās trajektorijas vizualizāciju, kas pastāv starp bagātākajiem 1% un 9%, vidējiem 40% un nabadzīgākajiem 50% iedzīvotāju (skat. 3. attēlu).

3. attēls

* Originālais atšifrējums datubāzē: *net personal wealth share (adults, equal split)*.

Avots: autoru izveidots attēls, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

Kā redzams no 3. attēla datiem, pēdējo 26 gadu laikā pasaule kopumā bagātību sadalījums iedzīvotāju grupu starpā bijis ļoti stabils, kas ir pretrunā ar dažu mūsdienu pētījumu rezultātiem par “nevienlīdzīgas bagātību sadales elites labā (angļu val.: *top-heavy inequality*) pieaugumu” (Flaherty, Rogowski 2021: 495), lai gan apstiprina to, ka mūsdienu pasaule “visvairāk pieder augstākajam 1%” (Flaherty, Rogowski 2021: 495). 1% pasaules bagātāko iedzīvotāju stabili pieder 38% visu pasaules bagātību, bet augstākajai decilei pieder 75–79% visu pasaules bagātību. Savukārt pusei pasaules iedzīvotāju (nabadzīgākajiem 50%) stabili pieder tikai 2% visu pasaules bagātību (skat. 3. attēlu). Saskaņā ar T. Piketī metodiku šāda nevienlīdzīga bagātību sadale empiriski interpretējama kā stipri nevienlīdzīga sadale (skat. 1. tabulu) ar tendenci uz ļoti stipri nevienlīdzīgu sadali.

2. tabulā autori apkopojuši rādītājus, kuri ļauj uz pasaules fona izvērtēt šajā pētījumā analizēto piecu Rietumu civilizācijas daļu situāciju. 2. tabulā apkopotie nevienlīdzīgas bagātību sadales rādītāji mūsdienu Rietumu civilizācijas piecās daļās uz pasaules fona liecina, ka nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas mūsdienu Rietumu civilizācijā nav viendabīgas un nav vienādi virzītas. Uz visu pārējo analizēto Rietumu civilizācijas daļu fona visvairāk pārsteidz Krievija, kur pēdējo 26 gadu laikā tā bagātību daļa, kas pieder bagātākajiem 1% iedzīvotāju, ir palielinājusies vairāk nekā divas reizes (no 21% līdz 48%), tādējādi pietuvinoties revolucionārai situācijai. Kopumā Krievijā bagātību koncentrācija bagātāko 10% un 1% iedzīvotāju rokās no 1995. gada līdz 2021. gadam izaugusi attiecīgi pār 18,2 un 13,4 punktiem, kas ir bezprecedenta gadījums gan visas pasaules kontekstā, gan salīdzinājumā ar pārējām analizētajām Rietumu civilizācijas daļām.

2. tabula

**Iedzīvotāju procentuālo grupu starpā pastāvošās
nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas pasaule un piecās
Rietumu civilizācijas daļas, % un punktos, 1995.g.–2021.g.**

Rietumu civilizācijas daļas	Gadi	Bagātākie iesk. iedzīvotāju augstāko 1%	Vidējie 40% iedzīvotāju	Nabadzīgākie 50% iedzīvotāju	Kopā	
1	2	3	4	5	6	7
Pasaule	1995	79%	38%	19%	2%	100%
	2021	75%	38%	23%	2%	100%
Pārmaiņas, salīdzinot 2021. gadu un 1995. gadu katrā grupā:						
		10% / 50%	1% / 50%	10% / 50%	1% / 50%	
Nevienlīdzīgas bagātību sadales līmenis	1995	79/2=39,5	38/2=19,0	-2,0	0	
	2021	75/2=37,5	38/2=19,0	dekoncentrācija	stagnācija	
ASV	1995	66%	28%	32%	2%	100%
	2021	71%	35%	27%	2%	100%
Pārmaiņas, salīdzinot 2021. gadu un 1995. gadu katrā grupā:						
		10% / 50%	1% / 50%	10% / 50%	1% / 50%	
Nevienlīdzīgas bagātību sadales līmenis	1995	66/2=33,0	28/2=14,0	+2,5	+3,5	
	2021	71/2=35,5	35/2=17,5	koncentrācija	koncentrācija	
Rietumeiropa	1995	51%	20%	42%	7%	100%
	2021	56%	24%	38%	6%	100%
Pārmaiņas, salīdzinot 2021. gadu un 1995. gadu katrā grupā:						
		10% / 50%	1% / 50%	10% / 50%	1% / 50%	
Nevienlīdzīgas bagātību sadales līmenis	1995	51/7=7,3	20/7=2,9	+2,0	+1,1	
	2021	56/6=9,3	24/6=4,0	koncentrācija	koncentrācija	
Latvija	1995	65%	26%	32%	3%	100%
	2021	60%	29%	34%	6%	100%
Pārmaiņas, salīdzinot 2021. gadu un 1995. gadu katrā grupā:						
		10% / 50%	1% / 50%	10% / 50%	1% / 50%	
Nevienlīdzīgas bagātību sadales līmenis	1995	65/3=21,7	26/3=8,7	-11,7	-3,9	
	2021	60/6=10.0	29/6=4,8	dekoncentrācija	dekonzentrācija	

2. tabulas turpinājumu skat. nākamajā lappusē.

2. tabulas turpinājums

1	2	3	4	5	6	7
Ukraina	1995	55%	22%	39%	6%	100%
	2021	59%	28%	35%	6%	100%
Pārmaiņas, salīdzinot 2021. gadu un 1995. gadu katrā grupā:						
Nevienlīdzīgas bagātību sadales limenis	1995	55/6=9,2	22/6=3,7	+0,6	+1,0	
	2021	59/6=9,8	28/6=4,7	koncentrācija	koncentrācija	
Krievija	1995	52%	21%	40%	8%	100%
	2021	74%	48%	23%	3%	100%
Pārmaiņas, salīdzinot 2021. gadu un 1995. gadu katrā grupā:						
Nevienlīdzīgas bagātību sadales limenis	1995	52/8=6,5	21/8=2,6	+18,2	+13,4	
	2021	74/3=24,7	48/3=16,0	koncentrācija	koncentrācija	

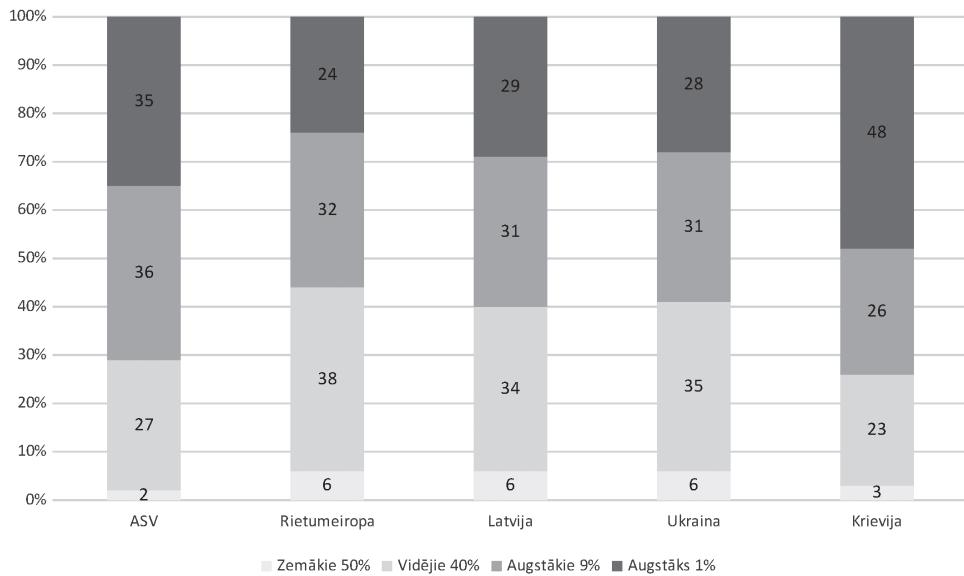
Avots: autoru aprēķināts un sastādīts, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

Turklāt Krievijā analizējamajā 26 gadu periodā ievērojami (no 40% līdz 23%) sarucis tā saucāmais “bagātību vidusslānis” (angļu val.: *patrimonial middle class*), kuras veidošanos T. Piketi dēvē par “pašām nozīmīgākajām strukturālajām pārmaiņām bagātību sadalījumā ilgtermiņā” (Piketty 2014: 335). 2. tabulā apkopoti dati palidz saprast nesen Krievijā notikušā socioloģiskā pētījuma “Vidusslāņa priekšstati par nevienlīdzību salīdzinājumā ar citiem Krievijas iedzīvotājiem: uzskatu vienotība vai nesaskaņas?” rezultātus: “Lai gan vidusslānim raksturīga īpaša savas identitātes apziņa un sava sociālā statusa pašnovērtējums, tā pārstāvji sevi vērtē kā sabiedrības “vidusdaļai”, nevis pārtikušajiem slāņiem piederigus. Tas arī izskaidro vidējam slānim un pārējiem Krievijas iedzīvotājiem kopīgo nostāju, ka sabiedrībā valda pārāk liela nevienlīdzība. Runājot par nevienlīdzību, vidusslānis domā nevis sava un zemākā slāņa stāvokļu atšķirības, bet gan skaitliskā ziņā nelielās elites atrautību no visiem pārējiem sabiedrības slāņiem, ieskaitot vidusslāni. Tas izpaužas sociālo konfliktu specifiskajā uztverē: Krievijas iedzīvotāji par centrālo uzskata tieši konfliktu starp nabadzīgajiem un bagātajiem” (Mareeva 2021: 46).

Atgriežoties pie nevienlīdzīgas bagātību sadales dinamikas analizētajās Rietumu civilizācijas daļās, autori sagatavojuši piecas šīs dinamikas vizualizācijas par pēdējiem 26 gadiem, kas iekļautas šī raksta pielikumā. Šajos attēlos uzskatāmi parādīta bagātību koncentrācija bagātāko 10% un 1% ASV un īpaši Krievijas iedzīvotāju rokās, turpretī Rietumeiropā, Latvijā un Ukrainā bagātību koncentrācija bijusi vāja un tika novērota pat bagātību dekoncentrācija (skat. attēlus raksta pielikumā) – tieši tāpat kā pasaule kopumā (skat. 2. tabulu). Nākamajā attēlā autori salīdzina nevienlīdzīgas bagātību sadales datus par 2021. gadu piecās analizētajās Rietumu civilizācijas daļās.

4. attēls

**Nevienlīdzīga bagātību sadale piecās mūsdienu
Rietumu civilizācijas daļās, iedzīvotāju procentuālajām grupām
piederošās nacionālās bagātības procentos, 2021. gads**

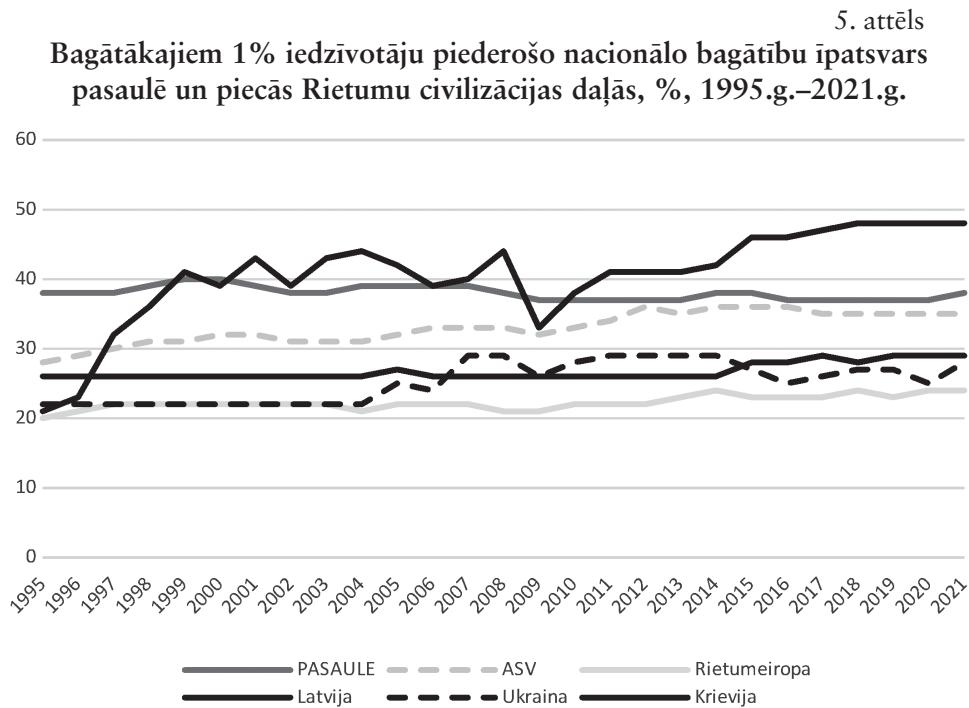

Avots: autoru aprēķināts un izveidots, izmantojot 2. tabulas datus.

Kā izriet no 4. attēlā redzamo datu salīdzinājuma, ASV un Krievijā ir ļoti līdzīga bagātību koncentrācijas pakāpe, turpretī Rietumeiropā ir viszemākā bagātību koncentrācijas pakāpe visā mūsdienu Rietumu civilizācijā. Savukārt Latvija un Ukraina bagātību koncentrācijas ziņā veido starpvariantu starp Rietumeiropu un ASV / Krieviju.

5. attēlā autori diachroniski salīdzina bagātākajiem 1% iedzīvotāju piederošo bagātību īpatsvaru piecās Rietumu civilizācijas daļās un pasaule kopumā.

Krievijas “spice” (nevienlīdzīgas bagātību sadales ziņā) savās rokās sakoncentrējusi praktiski pusi visu nacionālo bagātību, kas, pēc T. Piketī domām, ir sociālās revolūcijas priekšvēstnesis (Piketty 2014). Turklat bagātāko 1% Krievijas iedzīvotāju bagātību dubultošanās (un pat nedaudz vairāk) notikusi tiesi pēdējo 26 gadu laikā. Tomēr šis fakts, pēc autoru domām, zinātniskajā diskursā atspoguļots daudz mazāk, nekā stipri nevienlīdzīga bagātību sadale ASV.

5. attēla turpinājumu skat. nākamajā lappusē.

						<i>5. attēla turpinājums</i>
1	2	3	4	5	6	7
2012	37	36	22	26	29	41
2013	37	35	23	26	29	41
2014	38	36	24	26	29	42
2015	38	36	23	28	27	46
2016	37	36	23	28	25	46
2017	37	35	23	29	26	47
2018	37	35	24	28	27	48
2019	37	35	23	29	27	48
2020	37	35	24	29	25	48
2021	38	35	24	29	28	48

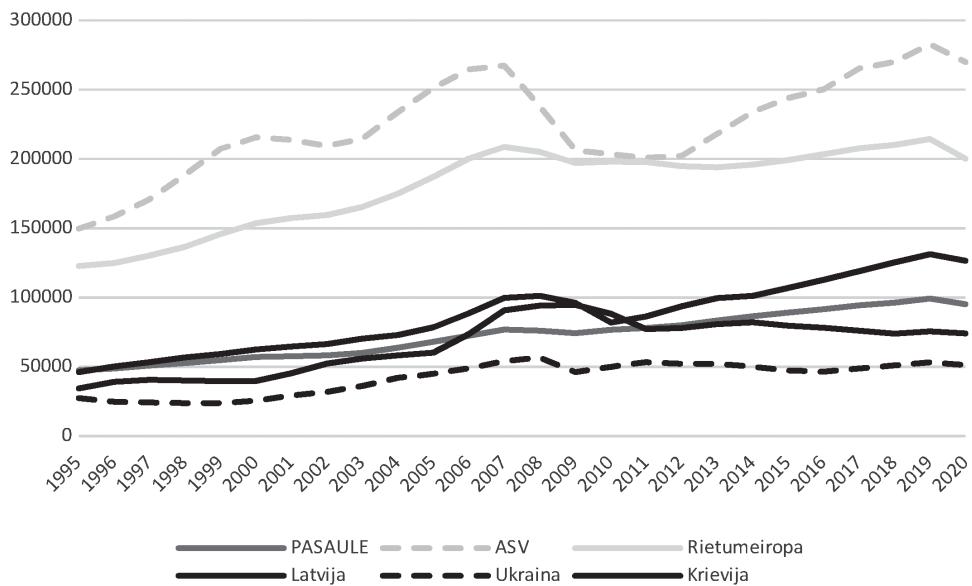
Avots: autoru aprēķināts un izveidots, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

Kā liecina Pasaules nevienlīdzības datubāzē esošo pēdējo 26 gadu datu analīze, bagātāko 1% pasaules iedzīvotāju rokās sakoncentrēts nedaudz vairāk par trešdaļu (38%) visu pasaules bagātību. Savukārt Krievijā šis rādītājs no 21% 1995. gadā pieaudzis līdz 48% 2021. gadā, par 10% pārsniedzot pasaules vidējo rādītāju. Visās pārējās autoru analizētajās Rietumu civilizācijas daļās bagātību koncentrācija bagātāko 1% iedzīvotāju rokās ir mazāk izteikta un diezgan stabila: uz 2021. gadu – no 20–24% Rietumeiropā līdz 28–29% Latvijā un Ukrainā (skat. 4. attēlu). Savukārt ASV, lai arī tur 1% “spicei” piederošo bagātību koncentrācija nepārsniedz pasaules vidējo rādītāju, tomēr ir tendence tam pietuvoties. Tādējādi, bagātību koncentrācijas un “bagātību vidusslāņa” ziņā ASV ir tuvāk Krievijai, nekā Eiropas valstīm (skat. 2. tabulu un 4.–5. attēlu).

Pēdējās desmitgadēs ASV un Krievija kļuvušas ļoti līdzīgas bagātību koncentrācijas ziņā un līdz ar to kļuvušas ievērojami atšķirīgas no Rietumeiropas. Un, ja T. Piketī saka, ka ASV pasaulei rāda sliktu piemēru nevienlīdzības ziņā (Eshe 2017), tad, pamatojoties uz šajā pētījumā veiktās empiriskās analīzes rezultātiem, autori var apgalvot, ka Krievijas rādītais piemērs ir vēl sliktāks.

Kā jau šajā rakstā iepriekš minēts, analizētajām Rietumu civilizācijas daļām ir atšķirīgs nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo, kas noteikti jāņem vērā, analizējot nevienlīdzīgu bagātību sadali. Nākamajā attēlā redzama nacionālo bagātību vidējā rādītāja uz vienu pieaugušo dinamika analizētajās Rietumu civilizācijas uz pasaules vidējā rādītāja fona pēdējo 25 gadu laikā.

6. attēls
Nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo* pasaulei un
piecās Rietumu civilizācijas daļas, eiro, 1995.g.–2020.g.

6. attēla turpinājumu skat. nākamajā lappusē.

							5. attēla turpinājums
1	2	3	4	5	6	7	
2014	86355	233875	195766	101072	49949	81947	
2015	88937	243778	199056	106813	47176	79614	
2016	91487	250190	203315	112647	46311	78085	
2017	94140	265086	207508	118849	48636	75968	
2018	96136	269898	210015	125162	50889	73767	
2019	99169	282670	214244	131076	53124	75498	
2020	94958	269731	200010	126407	51135	73918	

* Vidējo bagātību uz vienu pieaugušo tirgus vērtība, eiro, pēc pirkspējas paritātes, bāzes gads – 2021.g.

Avots: autoru aprēķināts un izveidots, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

Autori uzskata, ka 5. attēlā apkopotie nacionālo bagātību vidējie rādītāji uz vienu pieaugušo 25 gadu laikā analizētajās Rietumu civilizācijas daļās un pasaulē būtiski papildina iepriekš veikto bagātību koncentrācijas analizes rezultātus. Piemēram, ASV un Rietumeiropā nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo ir būtiski augstāks, nekā pasaules vidējais rādītājs (kā tas arī būtu sagaidāms). Interesantu situāciju var novērot Krievijā, kur nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo ir vairākkārt zemāks, nekā ASV un Rietumeiropā (pēc šī rādītāja Krievija ir ļoti tuvu pasaules vidējam līmenim, kā arī Latvijas un Ukrainas līmenim – skat. 6. attēlu). Pēc 2008. gada globālās finanšu krīzes Krievijā – tieši tāpat kā citās Rietumu civilizācijas daļās – nacionālo bagātību vidējais rādītājs uz vienu pieaugušo samazinājās, taču atšķirībā no ASV, Rietumeiropas un Latvijas Krievijā šis līmenis pēc krīzes tā arī neatgriezās iepriekšējā līmenī, bet gan turpināja kristies (un uz šī fona bagātības aktīvi turpināja koncentrēties bagātāko 1% Krievijas iedzīvotāju rokās). Ir vērts pievērst uzmanību arī tam, ka pēc 2019. gada pasaule kopumā un visās piecās analizētajās mūsdienu Rietumu civilizācijas daļās nacionālo bagātību vidējie rādītāji uz vienu pieaugušo sāka diezgan ievērojami samazināties, un autoru patlaban vēl nespēj nosaukt šāda vienota krituma iemeslu (iespējams, tas saistīts ar Covid-19 pandēmiju).

Tādējādi, galvenais autoru secinājums pēc nacionālo bagātību vidējo rādītāju uz vienu pieaugušo analīzes mūsdienu Rietumu civilizācijas daļās pastāvošās bagātību koncentrācijas kontekstā ir ASV un Krievijas “bagātību elišu” lielā lidzība, nemot vērā to rokās sakoncentrēto milzīgo nacionālo bagātību daļu. Autori pieļauj, ka Krievijā vērojamā daudz izteiktākā bagātību koncentrācija pilnībā kompensē Krievijas gandrīz četrreiz mazāko nacionālo bagātību vidējo rādītāju uz vienu pieaugušo, proti, Krievijas “bagātību elite”, visticamākais, ir tikpat bagāta, cik ASV “bagātību elite”. Savukārt nabadzīgākie Krievijas iedzīvotāji ir vairākas reizes nabadzīgāki par nabadzīgākajiem amerikāniem.

ASV un Rietumeiropas radītāji ir tuvi tikai nacionālo bagātību vidēja rādītāja uz vienu pieaugušo ziņā, bet pilnīgi atšķirīgi bagātību koncentrācijas aspektā. Pirmkārt, Rietumeiropā (atšķirībā no ASV un visām pārējām analizētajām mūsdienu Rietumu civilizācijas daļām) ir visspēcīgākais un noturīgākais “bagātību vidusslānis”. Visticamākais, ka, rakstīdams par “bagātību vidusslāni” kā par nozīmīgāko bagātību sadalījuma strukturālo pārmaiņu ilgtermiņā (Piketty 2014), T. Piketī domāja galvenokārt Rietumeiropu.

Pamatojoties uz šajā rakstā veiktās analīzes rezultātiem, autori varētu piekrist T. Picketī viedoklim, ka “21. gadsimtā ASV kļūst par “rantjē sabiedrību” tajā nozīmē, ka lieli darba ienākumi var nodrošināt to īpašniekiem iespēju iekļūt bagātāko 10% iedzīvotāju grupā, bet, lai iekļūtu augstākajā procentilē, ar talantu un darba rādītājiem nepietiek un ir nepieciešams būt par kapitāla īpašnieku” (Piketty 2014: 290). Šai tēzei autori pievienotu arī Krieviju, kur tendence kļūt par “rantjē sabiedrību” ir vēl stiprāk izteikta – līdz ar to Krievija līdzīnās ASV tajā ziņā, ka ievērojama nacionālo bagātību daļa (48% Krievijā un 35% ASV 2021. gadā) koncentrēta bagātāko 1% iedzīvotāju rokās, kā arī bagātāko 10% iedzīvotāju rokās (74% Krievijā un 71% ASV 2021. gadā).

7. attēls

Eiropas civilizācijas sadalošā līnija

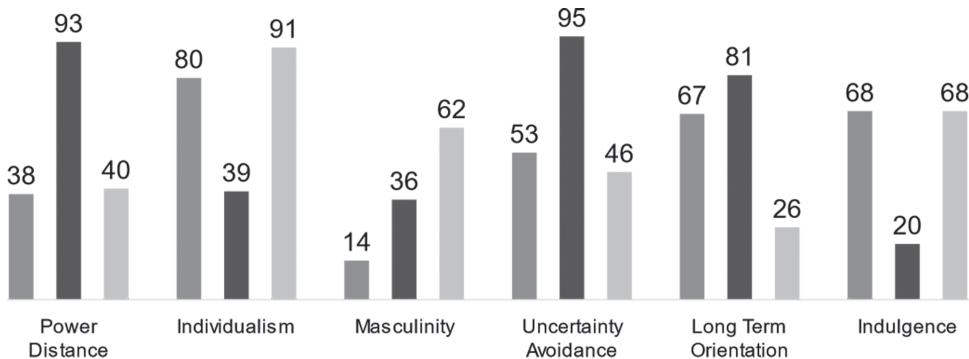
Savukārt mūsdienē geopolitiskie konflikti un karadarbība nav tik daudz konflikti ekonomiku starpā, cik starp kultūrām, un tieši tāpēc tie ir vēl dzīlāki un daudz grūtāk risināmi (Inozemtsev 1999). Savā grāmatā “Civilizāciju sadursme: pasaules kārtības pārveide” S. Huntingtona apgalvo, ka politiskais konflikti arvien vairāk būs saistīts ar atšķirībām “civilizāciju” starpā; viņš arī runā par nozīmīgo sadalošo līniju, kas šķērso Eiropu – tā nošķir rietumu kristietību no pareizticīgo kristietības un islāma. Šī sadalošā līnija sākas Ziemeļeiropā, kur tā veido Somijas un Krievijas robežu, un beidzas Balkānos, taču stiepjas arī cauri Baltkrievijai un Ukrainai (Huntington 1996), sašķelot tās divās daļās ar atšķirīgu vēsturi, kultūras vērtībām u.c.

Šī pētījuma rezultāti saskan ar S. Huntingtona tēzi par ekonomiskā faktora sekundāro nozīmi starpcivilizāciju konfliktos, proti, sabiedrības var būt ekonomiskās stratifikācijas ziņā līdzīgas (piemēram, kā ASV un Krievija, kur milzīga nacionālo bagātību daļa atrodas “spices” rokās) un vienlaikus pilnīgi atšķirīgas kultūras aspektā (kā Rietumeiropa, Krievija un ASV G. Hofstede formулēto kultūras dimensiju ziņā – skat. 8. attēlu): “Mana hipotēze ir tāda, ka konflikta pamats šajā jaunajā pasaulē nebūs primāri ideoloģisks vai primāri ekonomisks. Galvenās šķirtnes un noteicošais konflikta avots būs balstīts kultūrā. Nacionālās valstis joprojām būs ietekmīgākie spēlētāji pasaulē, taču principiālie globālās politikas konflikti veidosies starp nācijām un atšķirīgu civilizāciju grupām. Globālajā politikā dominēs civilizāciju sadursme. Civilizāciju starpā esošās robežlinijas būs nākotnes frontes līnijas” (Huntington 1996: 115).

Avots: Huntington 1996.

8. attēls

**Nīderlandes,* Krievijas un ASV kultūras dimensiju rādītāji,
balles no 0 līdz 100**

* G. Hofstedes kultūras dimensiju datubāze ietver atsevišķi nosauktas valstis, nevis Rietumeiropu kā vienotu veselumu, un Nīderlande šeit pārstāv Rietumeiropu.

Avots: Hofstede 2022.

Iespējams, ir vērts mūsdienu Rietumu civilizāciju skatīt pa atsevišķām daļām: Rietumeiropa, Austrumeiropa, Ukraina un Krievija, Ziemeļamerika (šajā pētījumā netiek skarts jautājums par Centrālamerikas, Latīnamerikas un Dienvidamerikas piedeņību mūsdienu Rietumu civilizācijai). Tiesi šāds ir pasaules dalījums reģionos saskaņā ar Pasaules nevienlīdzības datubāzi (Paris School of Economics 2022). Autori paredz lielus akadēmiskās sabiedrības iebildumus pret Krievijas un Ukrainas apvienošanu vienā pasaules reģionā. Arī šajās valstīs pastāvošās nevienlīdzīgas bagātību sadales salīdzinājuma rezultāti norāda uz šādas apvienošanas nelietderīgumu, lai gan kultūras vērtību izpēte liecina, ka šajā ziņā Ukraina ir daudz tuvāka Krievijai (skat. 1. attēlu), nekā Eiropai (Reeskens 2022). Kā liecina P. Akalijska (P. Akaliyski) pētījuma rezultāti, Eiropas integrāciju sekmē ne tikai valstu ekonomiskā un politiskā sadarbība, bet gan arī to kultūras vērtību konverģence (Akaliyski 2018).

Secinājumi

Nemot vērā Rietumu civilizācijas piecās daļās pastāvošās neviendabīgās un atšķirīgi virzītās nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas, kā arī kultūras vērtību atšķirības un notiekošo ģeopolitisko militāro konfliktu, autori apšauba vienotas Rietumu civilizācijas pastāvēšanu 21. gadsimtā un uzskata, ka šī civilizācija ir sašķelta “sākotnējā kodolā” (Eiropas civilizācijā) un divos pastāvīgi un daudzveidīgi konfliktējošos “perifērajos spārnos” (Amerikas un krievu civilizācijās).

Savukārt Ukraina un Latvija atrodas uz civilizāciju robežas, tāpēc ka “dabiskā ģeopolitiskā barjera, kas norobežo Eiropas subkontinentu tā austrumos, ir līnija Rietumu Dvina-Dņipra, kuras stratēģiskā nozīmība pierādījusies visos karos Krievijas un Eiropas valstu starpā” (Pereslegin 2003: 582). Attiecībā uz Latviju šo tēzi pilnībā apstiprina Daugavas augštecē esošā Latgales reģiona pastāvīgā atpalicība praktiski visos sociāli ekonomiskās attīstības rādītajos (State Regional Development Agency 2008; Judrupa 2011; Lonska 2014; Selivanova-Fjodorova 2020).

Tā kā 20. gadsimtā “pagātni iznīcināja tieši kari, nevis mierīgas demokrātiskas un ekonomiskas attīstības logika” Piketty 2014: 273), tad autori paredz līdzigu “rantjē krahu” (Piketty 2014) visās Rietumu civilizācijas daļās, kas tādā vai citādā veidā piedalās pašreizējā civilizāciju konfliktā.

References

- Akaliyski P. (2018) United in diversity? The convergence of cultural values among EU member states and candidates. *European Journal of Political Research*, Vol. 58, No. 2, pp. 388–411. DOI: <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12285>
- Alvaredo F., Chancel L., Piketty T., Sae E., Zucman G. (2018) *World Inequality Report 2018. Executive Summary*. World Inequality Lab.
- Ankerl G. (2000) *Global Communication without Universal Civilization. INU Societal Research. Vol. 1: Coexisting Contemporary Civilizations: Arabo-Muslim, Bharati, Chinese, and Western*. Geneva: INU Press.
- Bakvis P. (2018) The World Bank’s fuzzy math on inequality and the future of work. *Inequality.org: Research & Commentary*. Available: <https://inequality.org/research/world-banks-fuzzy-math-on-inequality-and-future-of-work/> (accessed on 10.06.2022).
- Bova R. (2003) *Russia and Western Civilization. Cultural and Historical Encounters*. Routledge.
- Bourguignon F. (2015) *The Globalization of Inequality*. Princeton: Princeton University Press.
- Business School for the World (INSEAD), Adecco Group, Tata Communications. (2019) *The Global Talent Competitiveness Index 2019: Entrepreneurial Talent and Global Competitiveness*. Lanvin B., Monteiro F. (Eds.). Paris: Fontainebleau.
- Danilevskij N. (1869 [2004]) *Rossija i Evropa*. Available: <http://vehi.net/danilevsky/rossiya/index.html> (accessed on 10.06.2022). (In Russian)
- Dubina I., Carayannis E., Campbell D. (2019) The coevolution of labor and creativity: a way from the “old” to the “new” economy. Bast G., Carayannis E., Campbell D. (Eds.) *The Future of Education and Labor. Arts, Research, Innovation and Society*. Cham: Springer, pp. 167–188. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-26068-2_6

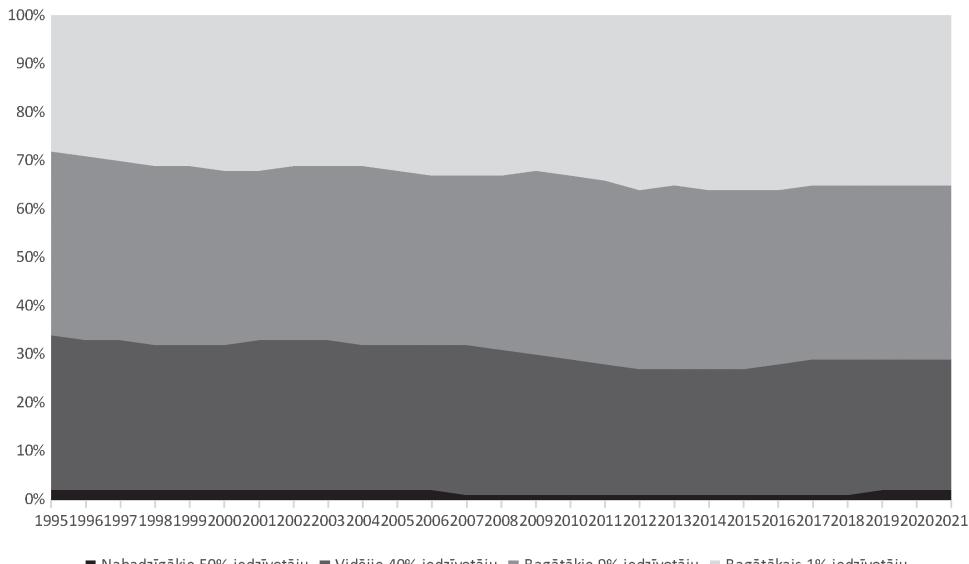
- Dugin A. (1997) *Osnovy geopolitiki. Geopoliticskoe budushchee Rossii*. Moskva: Arktogeia. (In Russian)
- Eshe N. (2017) Thomas Piketty says the US is setting a bad example on inequality for the world. *Quartz*.
- Flaherty T., Rogowski R. (2021) Rising inequality as a threat to the liberal international order. *International Organization*, Vol. 75, No. 2, pp. 495–523. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0020818321000163>
- Florida R. (2002a) The economic geography of talent. *Annals of the American Association of Geographers*, Vol. 92, No. 4, pp. 743–755. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-8306.00314>
- Florida R. (2002b) *The Rise of the Creative Class, and How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life*. New York: Basic Books.
- Florida R. (2006) *The Flight of the Creative Class: The New Global Competition for Talent*. New York, NY: Harper Business.
- Fujita M., Thisse J. (2002) *The Economics of Agglomeration*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Galle S., Rodriguez-Clare A., Yi M. (2017) Slicing the pie: quantifying the aggregate and distributional effects of trade. *NBER Working Paper No. 23737*. Available: <https://www.nber.org/papers/w23737.pdf> (accessed on 10.06.2022).
- Haynes J. (2021) *A Quarter Century of the “Clash of Civilizations”*. Routledge.
- Hofstede G. (2001) *Culture’s Consequences: Comparing Values, Behaviours, Institutions and Organizations Across Countries*. CA: Sage, Thousand Oaks.
- Hofstede G. (2022) *Country Comparison*. Available: <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison/latvia,russia,the-usa/> (accessed on 10.06.2022).
- Howkins J. (2001) *The Creative Economy: How People Make Money From Ideas*. London: Penguin.
- Hung H.-F. (2021) Recent trends in global economic inequality. *Annual Review of Sociology*, Vol. 47, No. 1, pp. 349–367. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-090320-105810>
- Huntington S. (1993) The clash of civilizations? *Foreign Affairs*, Vol. 72, No. 3, pp. 22–49. DOI: <https://doi.org/10.2307/20045621>
- Huntington S. (1996) *The Clash of Civilizations and the Remaking of World*. New York, NY: Simon & Schuster.
- Inozemtsev V. (1999) *Raskolotaia tsivilizatsiya: Nalichestvuiushchie predposylki i vozmozhnye posledstviya postekonomiceskoy revoliutsii*. Moskva: Academia. (In Russian)
- Inozemtsev V. (2001) *One World Divided. Existing Causes and Possible Results of the Coming Post-Economic Revolution*. London: Wisdom House.
- Institute for Policy Studies. (2017) *Billionaire Bonanza: The Forbes 400 and the Rest of Us*. Available: <https://ips-dc.org/wp-content/uploads/2017/11/BILLIONAIRE-BONANZA-2017-FinalV.pdf> (accessed on 10.06.2022).
- Institute for Policy Studies. (2022) *Inequality.org*. Available: <https://inequality.org/about/> (accessed on 10.06.2022).
- Judrupa I. (2011) *Latvijas regionu konkurentspejas novērtēšana*. Promocijas darbs. Riga: Rīgas Tehniska universitate. (In Latvian)
- Kerimoglu E., Karahasan B. (2012) Geography of talent for understanding regional disparities in Spain. *Journal of Urban and Regional Analysis*, Vol. IV, No. 2, pp. 103–128. Available: http://www.jurareview.ro/resources/pdf/volume_10_geography_of_talent_for_understanding_regional_disparities_in_spain_abstract.pdf (accessed on 10.06.2022).

- Kim S. (2008) Spatial inequality and economic development: theories, facts and policies. *Working Paper No. 16*. Washington: The World Bank.
- Lonska J. (2014) *Teritoriju attīstības novērtēšana Latvijas regionos*. Promocijas darbs. Daugavpils: Daugavpils Universitate. (In Latvian)
- Mareeva S. (2021) Predstavleniia srednego klassa o neravenstvakh na fone drugikh rossiian: consensus ili raskol? *Sotsiologicheskie issledovaniia=Sociological Studies*, No. 1, pp. 38–49. DOI: <https://doi.org/10.31857/S013216250012166-5>
- Mareeva S., Slobodeniu E. (2018) Neravenstvo v Rossii v mezhdunarodnom kontekste: dokhody, bogatstvo, vozmozhnosti. *Vestnik obshchestvennogo mneniya. Dannie, Analiz, Diskussii = The Russian Public Opinion Herald. Data. Analysis. Discussions*. Vol. 126, No. 1–2, pp. 30–46. (In Russian)
- Novokmet F., Piketty T., Zucman G. (2017) *From Soviets to Oligarchs: Inequality and Property in Russia, 1905–2016*, No. w23712. Cambridge: National Bureau of Economic Research.
- Paris School of Economics. (2022) *World Inequality Database (WID)*. Available <https://wid.world/> (accessed on 10.06.2022).
- Pereslegin S. (2003) Posleslovie. O spektroskopii tsivilizatsij, ili Rossija na geopoliticheskoy karte mira. Huntington S. *Stolknovenie tsivilizatsij*. Moskva: Izdatel'stvo AST, pp. 579–603. (In Russian)
- Pew Research Center. (2018) *Eastern and Western Europeans Differ on Importance of Religion, Views of Minorities, and Key Social Issues*. Available: <https://www.pewresearch.org/religion/2018/10/29/eastern-and-western-europeans-differ-on-importance-of-religion-views-of-minorities-and-key-social-issues/> (accessed on 10.06.2022).
- Piketty T. (2014) *Capital in the Twenty-First Century*. 1st ed. Cambridge: Harvard University Press.
- Piketty T., Zucman G. (2014) Capital is back: wealth-income ratios in rich countries 1700–2010. *Quarterly Journal of Economics*, Vol. 129, Issue 3, pp. 1255–1310. DOI: <https://doi.org/10.1093/qje/qju018>
- Reeskens T. (2022) Are Ukrainian values closer to Russia or to Europe? *LSE EUROPP blog*. Available: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/03/04/are-ukrainian-values-closer-to-russia-or-to-europe> (accessed on 10.06.2022).
- Selivanova-Fjodorova N. (2020) *Latvijas regionu ekonomiska diferenciācija 21. gadsimta sakuma*. Promocijas darbs. Daugavpils: Daugavpils Universitate. (In Latvian)
- State Regional Development Agency. (2008) *Development of Regions in Latvia 2007*. Analytical report. Riga: Valters & Rapa.
- Tao Zh., Zhang X., Malone K. (2017) Talent capital on economic growth: a tale of a Chinese megalopolis. *International Journal of Applied Economics*, Vol. 14, No. 2, pp. 56–70. Available: https://www2.southeastern.edu/orgs/ijae/index_files/IJAE%20SEPT%202017%20ZHANG%20OCT-31-2017.pdf (accessed on 10.06.2022).
- Tsygankov A. (2006) *Russia's Foreign Policy. Change and Continuity in National Identity*. Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.
- United Nations University World Institute for Development (UNU-WIDER). (2022) *World Income Inequality Database (WIID)*. Available: <https://www.wider.unu.edu/project/world-income-inequality-database-wiid> (accessed on 10.06.2022).
- World Inequality Lab. (2021) *World Inequality Report 2022*. Available: https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2022/03/0098-21_WIL_RIM_RAPPORT_A4.pdf (accessed on 10.06.2022).

Pielikums
**Nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorijas
mūsdienu Rietumu civilizācijas piecās daļās**

1. attēls

**Nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorija ASV, personīgā neto
bagātību daļa (pieaugušie, vienlīdzīgs dalijums),* %, 1995.g.–2021.g.**

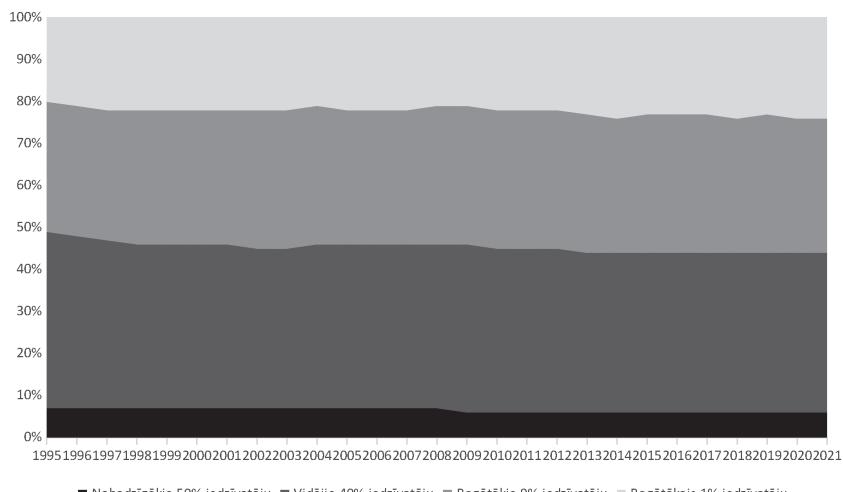
■ Nabadzīgākie 50% iedzīvotāju ■ Vidējie 40% iedzīvotāju ■ Bagātākie 9% iedzīvotāju ■ Bagātākais 1% iedzīvotāju

* Origīnālais atšifrējums datubāzē: *net personal wealth share (adults, equal split)*.

Avots: autoru izveidots attēls, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

2. attēls

Nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorija Rietumeiropā, personīgā neto bagātību daļa (pieaugušie, vienlīdzīgs dalijums),* %, 1995.g.–2021.g.

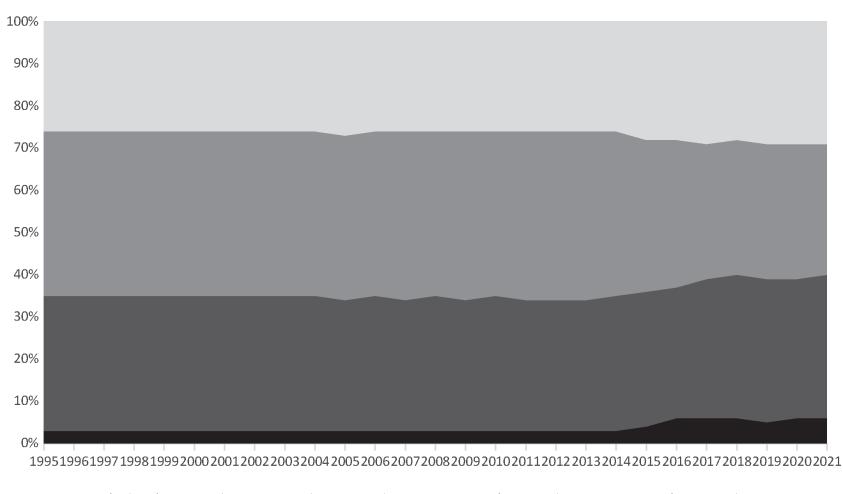

* Originālais atšifrējums datubāzē: *net personal wealth share (adults, equal split)*.

Avots: autoru izveidots attēls, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

3. attēls

Nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorija Latvijā, personīgā neto bagātību daļa (pieaugušie, vienlīdzīgs dalijums),* %, 1995.g.–2021.g.

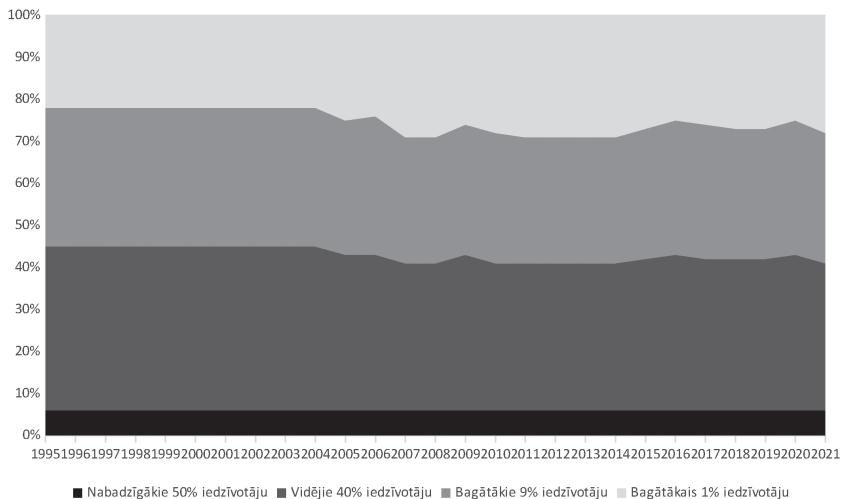

* Originālais atšifrējums datubāzē: *net personal wealth share (adults, equal split)*.

Avots: autoru izveidots attēls, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

4. attēls

Nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorija Ukrainā, personīgā neto bagātību daļa (pieaugušie, vienlīdzīgs dalījums),* %, 1995.g.–2021.g.

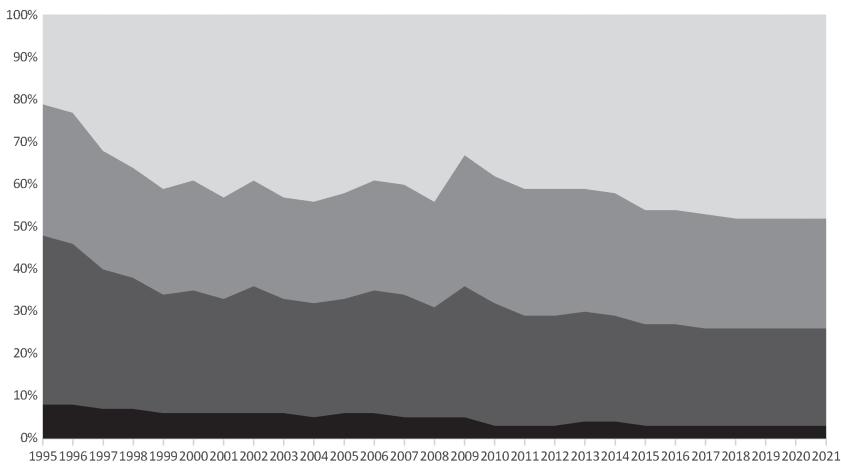

* Origīnālais atšifrējums datubāzē: *net personal wealth share (adults, equal split)*.

Avots: autoru izveidots attēls, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.

5. attēls

Nevienlīdzīgas bagātību sadales trajektorija Krievijā, personīgā neto bagātību daļa (pieaugušie, vienlīdzīgs dalījums),* %, 1995.g.–2021.g.

* Origīnālais atšifrējums datubāzē: *net personal wealth share (adults, equal split)*.

Avots: autoru izveidots attēls, izmantojot datus no Paris School of Economics 2022.